

Limburgers (ont)kennen hun grenzen

Introductie

Zeer recent werd aan de inwoners van de Euregio Maas-Rijn via de Engelstalige website Terramosane gevraagd om in hun eigen dialect de volgende tekst in te spreken: 'De inwoners die tussen de Maas en de Rijn leven hebben samen één geschiedenis. Wij verstaan elkaar over de landsgrenzen'¹. Elders staat: 'The cities in the Euregio Meuse-Rhine are easily accessible thanks to the cross-border public transport systems of each country'². Een gemeenschappelijk verleden, goed openbaar vervoer en elkaar verstaan. Niets is minder waar dan dat.

Situatieschets

In veel publicaties wordt Zuid-Limburg en de Euregio Maas-Rijn gepositioneerd in het hart van Europa. Dankzij de Europese Unie zijn de binnengrenzen in de Euregio opener geworden voor het vrij verkeer van kapitaal, goederen en diensten. Echter, geografisch gezien liggen de deelregio's van de Euregio Maas-Rijn perifeer ten opzichte van de nationale economische centra. Dat is overigens niet uniek voor de Euregio Maas-Rijn. Alle grensregio's in de EU presteren minder goed dan de niet-grensregio's. 'De Europese Unie heeft 40 interne grensregio's, die samen 40% van het grondgebied van de Unie beslaan en goed zijn voor bijna 30% van de EU-bevolking. Grensregio's presteren echter over het algemeen economisch minder goed dan andere regio's in een EU-land. De bewoners van grensregio's hebben doorgaans minder gemakkelijk toegang tot openbare diensten zoals ziekenhuizen en universiteiten. Mensen, bedrijven en overheden in grensregio's hebben te maken met specifieke problemen wanneer ze zich bewegen tussen de verschillende administratieve en rechtssystemen,' aldus de notitie 'Groeï en cohesie stimuleren in de grensregio's van de EU.'³

Kortom, grensregio's kennen hun specifieke problemen en complexiteiten - zo ook Zuid-Limburg. Zuid-Limburg is geografisch gezien een schiereiland midden in Europa; een unieke ligging met grenzen die zowel afsluiten als verbinden. Een unieke ligging die gecompliceerd is, en zelfs complexer is dan die van de Euregionale Belgische en Duitse partners. Waar de Franstalige Walen, de Nederlandstalige Vlamingen en de Duitstalige Rijnlanders slechts met een of hooguit twee talen, culturen of systemen te maken hebben bij hun grensoverschrijdende activiteiten, heeft Zuid-Limburg met al die talen, culturen en complexe systemen te maken.

¹ Zie www.terramosana.org/news/terra-mosana-seeks-euregional-language-speakers-old-and-new/.

² Zie www.terramosana.org/experience/.

³ Mededeling van de Europese Commissie (2017) *Groeï en cohesie stimuleren in de grensregio's van de EU*.

Desalniettemin is Zuid-Limburg met deze complexiteit karakteristiek voor de Euregio Maas-Rijn als geheel. Deze regio is een soort Europa in het klein. Het gebied bestaat uit drie landen, vijf regio's, drie talen en een breed scala aan dialecten. Het kent acht instellingen voor hoger onderwijs, vooral geconcentreerd in de steden Genk/Hasselt, Maastricht, Heerlen, Aken en Luik. En er bestaat grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van zorg, arbeidsmarkt, mobiliteit en cultuur. Een regio ook met te overziene afstanden: van oost (Aken) naar west (Hasselt) 65 kilometer, van noord (Sittard-Geleen) naar zuid (Luik) 55 kilometer - een beetje geofefende marathonloper kan het gebied te voet aan.

Visie

De Euregio Maas-Rijn is derhalve economisch, politiek, staatkundig, maatschappelijk en cultureel enerzijds een dynamisch gebied, anderzijds een heel divers en onderling verschillend gebied. Deze diversiteit, deze verschillen, moeten uitgangspunt zijn van beleid en van de doorontwikkeling van de regio. 'Waar diversiteit verbindt' is de slogan van de Euregio Maas-Rijn.⁴ Het is geen optie om te denken dat er bij voorbeeld sociale, fiscale, educatieve en staatkundige harmonisatie zal plaatsvinden. Dat moet ook geen streven zijn: de kracht van de Euregio ligt verscholen in de onderlinge verschillen - die moeten versterkt worden. Juist het verschil maakt dat mensen elkaar aan de andere kant van de grens opzoeken; zou die er niet zijn, dan is er ook geen reden om de grens over te gaan.

Omgaan met die complexiteit is niet eenvoudig, integendeel. De nationale vanzelfsprekendheid en zelfgenoegzaamheid in de Limburgse en Euregionale politiek én samenleving is nog altijd dominant. Grensregio's hebben een soort natuurlijke neiging om zich eerder te richten op de eigen nationale politieke en economische centra dan op elkaar. Het 'brothers in arms'-gevoel is er niet of nauwelijks. En het zien van mogelijkheden om juist van de grens een productieve factor te maken zit niet echt in de genen van politici en beleidsmakers. Hun denkkaders zijn grotendeels gebonden aan nationale wet- en regelgeving en het ontbreekt aan creativiteit om buiten de grenzen om te denken⁵. Grenzen worden als obstakel gezien en geproblematiseerd: verschillen in taal, cultuur en wetgeving worden gepercipieerd als te hoge drempels om tot gezamenlijk handelen te komen. En als men dan zover is, dan heeft de samenwerking vaak een zeer tijdelijk karakter door het projectmatige karakter van die samenwerking.

De Stichting Geen Grens stelt zich ten doel om het denken over de Euregio Maas-Rijn als probleem te kantelen naar de Euregio als vergezicht en horizon. De unieke ligging van Zuid-Limburg als een schiereiland in de Euregio biedt hiertoe veel kansen. Eenheid in verscheidenheid: verenigd in verscheidenheid. De doorontwikkeling van de Euregio is mede een sleutel om de vraagstukken van grensregio's in het algemeen aan te pakken - dat vereist echter wel elan, denkkraft en strategisch handelen. In ons strategisch denken moeten wij ook uitgaan van het gegeven dat elke partnerregio een ander belang c.q. visie heeft op grensoverschrijdende samenwerking. Zuid Limburg heeft gezien de geografische ligging belang om met alle partners samen te werken. We echter moeten accepteren dat

⁴ Zie <https://euregio-mr.info/nl/>.

⁵ Stichting Geen Grens heeft alle gemeentelijke coalitieakkoorden, de partijprogramma's van Limburgse politieke partijen en de Europese partijprogramma's onderworpen aan een grens-ideeën-rapportage. Zie ook: Nationale overheden belemmeren euregionale samenwerking'. In gesprek met Léon Frissen & Steve Stevaert. ChristenDemocratischeVerkenningen.Lente2008

bijvoorbeeld Belgisch-Limburg minder behoefte heeft aan samenwerking met de Duitse grensregio. Dat geldt ook voor de intra Belgische grensoverschrijdend samenwerking, die de euregionale samenwerking ingewikkeld maakt.

Naar de opvatting van Stichting Geen Grens is de Euregio dé smaakmaker is voor de toekomst van onze woon, werk- een leefomgeving. Er staat dus héél veel op het spel. We kunnen en willen ons niet meer achter de grenzen van de natiestaat en de nationale cultuur verschuilen. Om meer handen en voeten te geven aan de doorontwikkeling van de Euregio Maas-Rijn als productieve factor, formuleren wij als een eerste aanzet hiertoe enkele speerpunten.

Speerpunten

De uitgangspunten voor onze ideeën zijn:

- dat de euregionale grensoverschrijdende activiteiten en vormen van samenwerking zichtbaar en tastbaar worden. Hieraan werken versterkt de saamhorigheid.
- dat hetgeen we aan de andere kant van de grens zoeken, niet hetzelfde, maar iets anders is. Het gaat dus om het verschil, niet de overeenkomst. Het zoeken naar en respecteren van de onderlinge verschillen moeten expliciete uitgangspunten zijn bij euregionale initiatieven.
- dat de projecten gedragen moeten worden door burgers en hun organisaties/netwerken. Verankering in de 'civil society' is essentieel voor een duurzame ontwikkeling van de Euregio. Bijzondere aandacht daarbij dient ook geschonken te worden aan de nieuwe generaties.

a. Grensoverschrijdend openbaar vervoer: meer ambitie

De Euregio is een geürbaniseerd gebied, echter zonder een echt stedelijk hart. De steden Aken, Luik, Hasselt, Genk en Maastricht, Heerlen en Sittard (MAHHL⁺-gemeenten) kunnen als samenwerkend stedelijk netwerk de sociaal-economische en culturele samenhang binnen Euregio Maas-Rijn versterken⁶. Agglomeratievorming versterkt de euregio. Het is een bindmiddel. Daarom is het van groot belang dat het grensoverschrijdend openbaar vervoer tussen de euregionale MAHHL-steden substantieel wordt verbeterd. Het beleid staat in de steigers⁷. De Stichting Geen Grens pleit voor een ambitieus en majeur OV-project van de MAHHL-stedenband, de Nederlands-Vlaamse grensgemeenten, beide Limburgen⁸ en Nederland en Vlaanderen. Stichting Geen Grens pleit voor een innovatieve OV-verbinding (sneltram) tussen Genk-Maasmechelen en Sittard-Geleen⁹. De provinciale middelen kunnen besteed aan de luchthaven Maastricht-Aachen¹⁰ kunnen beter besteed worden aan het

⁶ De niet-MAHHL-gemeenten spelen een essentiële rol als het gaat om het versterken van de sociaal-culturele samenwerking. Elke gemeente in de Euregio Maas-Rijn dient samen te werken met een of meerdere gemeenten in de Euregio Maas-Rijn. Uitwisseling van burgers, jongeren, scholen, kleine ondernemers enz. moet een speerpunt zijn in het gemeentelijke beleid.

⁷ <https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Limburg&id=320c41f3-4474-4b93-afc8-4358b4c23fe5>.

⁸ Grensoverschrijdende bereikbaarheid is een kernambitie van de Provincie Limburg. Met aantakking op het Belgische deel worden de woon-, werk- en onderwijsgebieden aan weerszijden van de grens verbonden (verbeteren vestigingsklimaat).

⁹ 'Uiteraard vragen campussen excellente ontsluiting, zoveel mogelijk op een duurzame wijze, via OV en fiets. Die bereikbaarheid heeft ook betrekking op de verbindingen naar andere campussen en kenniscentra in de euregio' (pag. 29. Missiegedreven economisch beleidskader van Provincie Limburg d.d. 14 april 2020

¹⁰ Het is economische en ecologische redenen is zinvoller om Liège Airport als een euregionale luchthaven te beschouwen.

grensoverschrijdend personenvervoer. De Euregio Maas-Rijn zou Liège Airport als hét vliegveld van de Euregio Maas-Rijn moet beschouwen. Het gaat om Cross Border Power in de grensregio's¹¹.

b. Culturele samenwerking

Grote culturele pluriformiteit wordt vaak gezien als de drijvende kracht van Europa; culturele homogenisering zou Europa dan ook zwakker en armer maken. Dit geldt ook voor de Euregio Maas-Rijn. Allereerst is het ontwikkelen en verder uitbouwen van grensoverschrijdende stedelijke netwerken op sociaal-cultureel, economische en politiek gebied van levensbelang voor de toekomst van het gebied; geen ontwikkeling zonder feitelijke en vitale interacties. De MAHHL-steden (incl. Genk, Sittard-Geleen) zullen de voorhoede moeten vormen. Zij beschikken over instituten voor hoger onderwijs, musea, schouwburgen, festivals enz.

b.1 Culturele netwerkvorming: museumkaart & culturele agenda

Sedert oktober 2019 bestaat er de drielandenmuseumkaart¹². De kaart wordt aangestuurd door de Städteregion Aachen. Een publiekskaart voor 28 musea in het hart van de Euregio Maas-Rijn. De kaart is echter nog lang niet euregionaal dekkend. De musea in Maastricht, Sittard-Geleen, de Belgisch Limburgse en de Luikse musea¹³ doen (nog) niet mee. De volgende stap moet zijn: een volwaardige museumkaart voor alle musea in de Euregio Maas-Rijn. Daarnaast propageert de Stichting Geen Grens de introductie van een euregionale cultuuragenda¹⁴. Een euregionale museumkaart en cultuuragenda zijn van wezenlijk belang voor de zichtbaarheid van de euregio en de euregionale saamhorigheid.

b.2 De Maaslandse renaissance: culturele hoofdstad van Europa

In het Bestuursakkoord 2019-2024 van de Gemeente Genk 'Samen Genk Verbinden' spreekt Genk de ambitie uit om zich samen met Hasselt kandidaat te stellen voor Europese culturele hoofdstad 2030¹⁵. Een ambitieus en majeur project. Uitgaande van de ervaring met Maastricht Cultureel Hoofdstad, pleit de Stichting Geen Grens voor een euregionale aanpak van dit project: 'Maasland: culturele hoofdstad'. De vier MAHHL-steden (Genk, Maastricht, Hasselt, en Sittard-Geleen), de cultuurorganisaties en kunstopleidingen zouden dit project samen moeten trekken¹⁶. De Maaslandse renaissance¹⁷ met de nadruk op de jongerencultuur! Dat Luik en Aken meeliften is vanzelfsprekend.

c. Vorming tot Euregionaal burger

Tussen opvoeding tot wereldburger en nationaal burger ligt het euregionaal burgerschap. De euregio met zijn grote culturele, sociale en talendiversiteit is een ideale doch vaak onbenutte educatieve biotoop. Op steenworp afstand. Beheersing van minstens een van de buurtalen

¹¹ De centrale overheden hebben slechts oog voor de HSL en de IJzeren Rijn voor de Vlaamse Ruit c.q. de Randstad.

¹² Zie <https://naarhetmuseum.eu>.

¹³ Zie het Engelstalig Network of Contemporary Art Venues in the Meuse-Rhine Euregion: www.verycontemporary.org.

¹⁴ Een uitstekend initiatief is het Nederlandstalig cultureel maandblad Zuiderlucht. Zie www.zuiderlucht.eu.

¹⁵ www.genk.be/file/download/11688/FDAD4120FB1110B2C5D4548CB0D27871.

¹⁶ Samen met Tongeren, Roermond enz.

¹⁷ Luik ligt ook aan de Maas. Heerlen is ook MAHHL-stad. Men kan kiezen voor een Nederlands-Vlaams-project of Nederlands Belgisch project (met Luik).

en euregionale competenties zijn van groot belang voor zowel de economie als de sociaal-culturele cohesie in de grensregio's.

Om het euregionaal burgerschap te bevorderen zijn de volgende acties van belang: samenwerkingsverbanden tussen alle scholen in het basis- en voortgezet onderwijs, met scholen in de grensregio's. Deze scholen zouden organisatorisch en financieel ondersteund dienen te worden door hun gemeenten.

Stichting Geen Grens vindt dat

1. de grensoverschrijdende samenwerking mede moet leiden tot het verwerven van het certificaat 'euregioprofielschool'¹⁸;
2. de meertaligheid van Limburgers gestimuleerd dient te worden. Verplichtstelling van Frans of Duits als vreemde taal naast Engels is een mogelijkheid. Het taalprofiel in de grensregio's hoeft niet hetzelfde te zijn als dat in de Randstad;
3. het over en weer bevorderen van stages en taalcompetenties in het middelbaar en hoger beroepsopleiding van majeur belang zijn;
4. kennis van de euregionale geschiedenis en geografie van belang is.

De Stichting Geen Grens is van mening dat de grensprovincies de bevoegdheid moeten krijgen om in het gehele onderwijs de meertaligheid van Duits en Frans te bevorderen. Dit geldt ook voor de invulling van het leervak '(euregionaal) burgerschap'.

d. Mobiliteit: studeren, wonen en werken

d.1 Over de grens leren en studeren: de euregio als kennisregio

In heel veel publicaties staat over de Euregio Maas-Rijn 'Deze regio omvat 3,9 miljoen inwoners, vijf universiteiten, 19 hogescholen en 110.000 studenten'. Met 58% internationale studenten - waaronder ca 4.000 Duitsers en ca 1.400 Belgen - aan de Universiteit Maastricht is Maastricht de meest internationale studentenstad van Nederland¹⁹. Stichting Geen Grens ziet dit als een uitgelezen kans om van de euregio een toonaangevende kennisregio te maken met studentenuitwisseling, integratie van onderwijsprogramma's en afstemming van de onderzoeksagenda's. Bovendien is Stichting Geen Grens van mening dat de Provincie Limburg samen met de Limburgse onderwijsinstututen, een jaarlijkse euregionale studie- en beroepskeuzemarkt zou moeten organiseren.

d.2 Over de grens werken en wonen

Veel burgers wonen en/of werken over de grens: het 'vrije verkeer van personen' maakt dit mogelijk. Deze burgers maken dagelijks de nationale verschillen in cultuur, taal en wetgeving mee en ervaren deze verschillen als persoonlijke verrijking van de kwaliteit van hun leven. De Stichting Geen Grens is van mening dat deze burgers een grote bijdrage leveren aan de sociaal-culturele cohesie in de grensregio's. Zij geven anders gezegd de juridische en politieke grens een menselijk gezicht.

De verschillen tussen de sociale, fiscale en onderwijsstelsels van Nederland, Duitsland en België zijn groot en zullen dit ook blijven. Dankzij Europese verordeningen, belasting-

¹⁸ Zie Euregio Profielscholen: www.regionaachen.de. Er is in Limburg slechts één euregioschool in het voortgezet onderwijs. De Limburgse ROC-scholen doen niet mee aan <https://lerende-euregio.com/het-netwerk-lernende-euregio/>; <http://duitsmbo.nl/>.

¹⁹ Zie www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/in-maastricht-is-de-nederlandse-student-een-schaars-product~b74bb80b/.

verdragen en richtlijnen wordt voorkomen dat er grote rechtsconflicten ontstaan. Er sprake van bijna 100% gelijke behandeling. Desalniettemin wordt grensoverschrijdend werken vaak als problematisch ervaren. In een beperkt aantal gevallen doen zich daadwerkelijk problemen voor. Vaak zijn dit bureaucratische problemen of problemen veroorzaakt door 'niet weten'. Informatie en een persoonlijk advies over grensoverschrijdend wonen en werken is van belang. Het bestaande netwerk van grensinfopunten²⁰ c.q. de servicepunten grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling²¹ levert daartoe een essentiële bijdrage.

Daarnaast is er een aantal structurele problemen. Het eerste daarvan is het gebrek aan samenhang tussen de Europese socialezekerheidsverordening en de bilaterale belastingverdragen. Het tweede probleem is het gebrek aan grenseffectrapportages voorafgaande aan de inwerkingtreding van wet- en regelgeving in de nationale politiek van de betreffende landen. Er is in het nationaal politieke denken en beleidsontwikkeling alsook als het gaat om de dienstverlening van sociale partners vaak weinig aandacht voor grenswerkers. Daarom stelt Stichting Geen Grens voor om deze vraagstukken - voorzien van mogelijke oplossingen - te laten verzamelen door de euregio's en deze op een jaarlijkse grenswerkersbijeenkomst aan te bieden aan de nationale en Europese parlementsleden.

d. Grensoverschrijdende informatievoorziening.

Ondanks het world-wide-web, de nieuwe sociale media en het vrij verkeer van consumenten is er bij de euregionale media sprake van nationale vanzelfsprekendheid en af en toe van zelfingenomenheid. De regionale dagbladen en omroepen zijn lokaal én nationaal georiënteerd²². De informatie over de Euregio is zeer minimaal. Stichting Geen Grens beseft dat dit vanwege de drietaligheid niet gemakkelijk is. Er zijn bij de regionale kranten en omroepen nauwelijks ideeën over slimme vormen van redactioneel samenwerken. Stichting Geen Grens pleit voor samenwerking tussen de beide Limburgse kranten²³ (inclusief websites) mediagroep (i.c. het Mediahuis). Ook pleit Stichting Geen Grens er voor om in de programmering van de Nederlandse en Belgische Limburgse publieke omroepen interessante items over te nemen van de WDR (Aachen), BRF (Ostbelgien) en RTC-tele Liège. Desnoods met ondertiteling. Vanzelfsprekend zou het moeten zijn dat de MAHHL⁺ en samenwerkende grensgemeenten hun websites en uitagenda's linken.

f. Democratisering van de grens

f.1 Volledig kiesrecht voor alle EU-burgers!

In de Euregio Maas-Rijn en andere grensregio's wonen veel EU-burgers, zoals Duitsers in Nederland en België en Nederlanders in België. Dankzij het Europees burgerschap worden zij gelijk behandeld. De nationaliteit speelt geen rol. Er is een uitzondering. EU-burgers hebben géén kiesrecht voor de provinciale en nationale parlementen. Dit is niet geregeld in het EU-verdrag. Stichting Geen Grens vindt dat EU-burgers na een verblijf van bijvoorbeeld drie jaar ook het passieve en actieve kiesrecht moeten krijgen voor de provinciale en nationale parlementen. Te beginnen in Limburg. Stichting Geen Grens is van mening dat het Limburgs

²⁰ <https://grenzinfo.eu/nl/>

²¹ <https://grenzarbeit.eu/nl/>. De dienstverlening aan Belgisch-Nederlandse grens moet geoptimaliseerd worden.

²² Het Nederlands Belgisch mediahuis - www.mediahuis.be - eigenaar van o.a. de kranten in beide Limburgen slaag er niet deze met elkaar te verbinden. Dit in tegenstelling tot <http://euregioradio.eu/>. Aan de Nederlands Duitse grens bestaat de succesvolle nieuwsbrief van Nederlandse-Duitse community <https://aha24x7.com/>

²³ De Limburger (NL) en Het Belang van Limburg (BE).

parlement, de Benelux en de Euregio's zouden moeten pleiten voor het algemeen kiesrecht voor EU-burgers²⁴. Na de viering van honderd jaar vrouwen kiesrecht is het tijd voor 100% kiesrecht voor EU-burgers!

f.2 Euregionale burgerkracht

De vijf partnerregio's in de Euregio Maas-Rijn zijn en blijven onderdeel uitmaken van de nationale staten. Dat zal zo blijven. De huidige Euregio Maas-Rijn is een EGTS, die 'aangestuurd' wordt door provincies, Kreise, gemeenten enz. Er bestaat een EMR-bestuur dat bestaat uit twee vertegenwoordigers van elke partnerregio (10 leden) en een EMR-Raad waarin elke partnerregio zeven stemgerechtigde leden en twee adviserende leden heeft (45 leden). Een klein EMR-bureau coördineert de samenwerking binnen de EMR. Het beleid is sterk projectmatig. Het EMR-budget is beperkt. Dit in tegenstelling tot de zgn. Interregprojecten²⁵ waar vele miljoenen besteed worden aan economische en onderzoeksmatige projecten en waarvan de besluitvorming buiten de EMR-plaatsvindt. De Stichting Geen Grens pleit ervoor om het Interregprogramma onder te brengen bij de EMR-raad/bestuur/bureau. De nadruk moet liggen op het versterken van de sociaal-culturele cohesie²⁶.

De aansturing van de Euregio is bestuurlijk. Er bestaat geen echt parlement. De Stichting Geen Grens pleit voor van platform van 250 euregionale burgers en hun organisaties. Jaarlijks zouden de grensoverschrijdende projecten/activiteiten van gemeenten, verenigingen, instellingen en onderwijsinstellingen door de Euregio Maas-Rijn bij elkaar gebracht moeten worden teneinde aan hun activiteiten zichtbaarheid te geven. Essentieel is dat dit platform door middel van krachtige resoluties, gericht aan de nationale, provinciale en Europese overheden, aandacht vraagt voor de positie van de inwoners van grensregio's. De Stichting Geen Grens is dan ook van mening dat de Euregio zich uitstekend leent voor nieuwe experimenten op het gebied van burgerinspraak (vgl. bij voorbeeld G1000 bijeenkomsten).

Wij denken aan de volgende speerpunten:

- a. Grensoverschrijdend openbaar vervoer: meer ambitie*
 - *betere OV-verbindingen MAHHL-steden: ontbrekende schakel Genk-Maasmechelen en Sittard*
- b. Culturele samenwerking:*
 - *culturele netwerkvorming: museumkaart & culturele agenda*
 - *de Maaslandse renaissance: culturele hoofdstad van Europa*
- c. Vorming tot Euregionaal burger*
 - *thema 'euregionaal burgerschap' in het onderwijs*
 - *bevorderen van taalcompetenties, met name van het Frans en Duits in het onderwijs*

²⁴ In het zogenoemde "Huis van Thorbecke" moeten alle kamers toegankelijk zijn voor EU-burgers. Thorbecke, die in België, Duitsland en Nederland gewoond heeft en ooit Limburgs volksvertegenwoordiger was, zou zeer waarschijnlijk ondersteund hebben.

²⁵ Zie www.deutschland-nederland.eu; www.interregemr.eu; www.grensregio.eu.

²⁶ De huidige projectverdeling is 75% voor innovatie en slechts 25% voor grensbelemmeringen. Geen Grens pleit - evenals de VNG - voor 50% op innovatie (inclusief klimaatmitigatie) en 50% voor het wegnemen van grensbelemmeringen. Brief VNG d.d. 2 maart t.b.v. AO GROS dd. 11 maart 2020

- d. *Mobiliteit wonen, werken, studeren*
- *over de grens leren, studeren en onderzoeken: de euregio als kennisregio*
 - *over de grens werken en wonen: wegnemen drempels door politieke lobby*
- e. *Grensoverschrijdende informatievoorziening.*
- *Samenwerking kranten, publieke omroepen en elkaars informatie delen*
- f. *Democratisering van de grens*
- *volledig kiesrecht voor alle EU-burgers!*
 - *euregionale burgerkracht: versterking EMR bestuurlijk en maatschappelijk door burgerplatform*

Hoe grensoverschrijdend samenwerken?

- Alvorens grensoverschrijdend samen te werken op Euregio Maas-Rijn niveau is samenwerken op Zuid-Limburgs niveau van groot belang. De belangrijkste partners zijn de Zuid-Limburgse MAHHL-steden Heerlen, Sittard-Geleen en Maastricht en de provincie Limburg. Samen zullen zij onder regie van de provincie één samenhangende euregionale agenda moeten opstellen. Deze visie moet meer zijn dan het optellen van de bestaande projecten.
- Uitgaande van deze agenda zal er grensoverschrijdend samengewerkt moeten worden met de Duitse en/of Belgische partners. De euregionale samenwerking zal flexibel en pragmatisch moeten zijn, dat wil zeggen dat efficiënte bilaterale projecten de voorkeur verdienen boven complexe trilaterale projecten. Majeure ambitieuze projecten zijn noodzakelijk.
- Naast de MAHHL-samenwerking dienen alle gemeenten in Zuid-Limburg samen te werken met andere gemeenten in de euregionale partnerregio's. Dat betekent: het initiëren en ondersteunen van concrete structurele projecten voor verenigingen, scholen, jongeren en kleine ondernemers. Deze initiatieven moeten de euregionale mindset versterken.
- De euregionale beleidsinzet moet positief zijn en gedragen worden door burgers. De nadruk moet niet liggen op het inventariseren van belemmeringen, het opsommen van niet-oplosbare problemen enz. Het programma moet positief, realistisch en daar waar mogelijk ambitieus zijn. Gezien de begrensde nationale denkkaders van de lokale en provinciale overheden is het van belang om de 'civil society' of 'Zivilgesellschaft' een prominente rol te laten spelen. De euregionale burgerkracht moet versterkt en benut worden.